

כלי מחקר זה נלקח מתוך מאגר כלי המחקר של קרן שלם התומכת במחקר שמטרתו שיפור איכות החיים של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית והסובבים אותם.

כל המעוניין להשתמש באחד מכלי מחקר מתבקש לפנות לחוקר שערך את המחקר הרלבנטי ולוודא את אישור השימוש בכלי מבחינת זכויות יוצרים.

שם הכלי: שאלון עמדות כלפי אנשים וחיילים עם מש"ה, מבוסס על שאלון Multidimensional Attitudes Scale - MAS

פותח בשנת: 2007, על ידי: Finder et al.

תורגם לעברית בשנת: 2013 על ידי: ורנר

1	מטרת הכלי	לפני מילוי השאלון המשתתפים קראו וויניטה קצרה ובה מתוארת אינטראקציה בין אדם בשם יוסי או מיכל, לאדם אחר עם מוגבלות שכלית. גברים קראו את האינטראקציה בה מעורב יוסי ואילו נשים קראו את האינטראקציה בה מעורבת מיכל. האינטראקציה המתוארת היא למעשה מפגש המתרחש בבית קפה במהלך ארוחת צהריים אליה הגיעו יוסי או מיכל עם מספר חברים ולפתע הגיע אדם עם מוגבלות שכלית למקום. החברים עזבו, ויוסי או מיכל נותרו לבדם עם האדם עם המוגבלות השכלית ועליהם לחכות כרבע שעה במקום. וויניטה זו נועדה לספק תיאור השלכתי כך שהמשתתף מתבקש לדמיין את הסיטואציה ולהשיב על הפריטים לגבי האופן שבו הוא חושב שיוסי או מיכל יגיבו, תוך הנחה שאלו בעצם אמונות שלו עצמו. לאחר הצגת תיאור המקרה, המשתתפים קראו 43 היגדים המתייחסים לרגשות, מחשבות והתנהגויות העשויות להתעורר אצל יוסי או מיכל בסיטואציה שתוארה. המשתתפים התבקשו לסמן את הסבירות שלדעתם רגש, מחשבה או התנהגות מסוימים יתעוררו אצל יוסי או מיכל.
2	סוג כלי המחקר	ויניטה (אותה יש להתאים לנושא המחקר) ושאלון.
3	אוכלוסיית היעד	אנשים בוגרים מעל גיל 18 (ללא מש"ה). במחקר של ורנר (2015) חיילים המשרתים עם בוגרים עם מש"ה המשתתפים בתכנית "שווים במדים".
4	אופי הדיווח	דיווח עצמי.
5	מבנה הכלי	השאלון מציג בפני המשיבים תיאור מקרה (ויניטה), אשר הותאם עבור המחקרים של אברג'ל (2014), לבחינת עמדות כלפי אנשים עם מש"ה בכלל, ועבור המחקר של ורנר (2015) לבחינת עמדות בתוך המסגרת הצבאית. במחקר של ורנר (2015) בתיאור

		המקרה מסופר על חייל בשם יוסי אשר יושב בחדר האוכל בבסיס, שם הוא נפגש עם חייל אחר שהוא אינו מכיר ולו מוגבלות שכלית. יוסי והבחור נשארים לבדם בשולחן האוכל. המשיבים מבקשים לדווח מהי מידת הסבירות שיוסי היה מרגיש, חושב ומתנהג בהתאם לכל אחד מ- 42 פריטים (19 פריטי רגשות, 13 פריטי מחשבות, 10 פריטי התנהגות). כמו כן, היות ומרחק חברתי מהווה ביטוי למרכיב ההתנהגותי של עמדות, המשיבים התבקשו להשיב גם על ארבעה פריטים אשר בחנו קרבה/ מרחק חברתי מחיילים עם מוגבלות שכלית, לדוגמא: "אני מתרחק מחיילים עם מוגבלות שכלית ביחידתי/ בבסיס".
6	סוג סולם המדידה	תגובות המשתתפים מסומנות על גבי סולם ליקרט הנע בין 1 (במידה מועטה או כלל לא) עד 5 (במידה רבה מאוד). במחקר של אברג'ל (2014), מספר פריטים, עברו קידוד מחדש בהתאם למשמעותם ועל פי ניתוח הגורמים שבוצע עבור כל רכיב בנפרד. בהתאם לכך, ציון גבוה יותר מעיד על עמדה חיובית יותר. ברכיב הרגש, הפריטים אשר עברו קידוד מחדש הם פריטים 1-12, 16-18. ברכיב הקוגניציה פריטים 6-12 עברו קידוד מחדש. ברכיב ההתנהגות, פריטים 2-6, 8 עברו קידוד מחדש. פריטי המרחק החברתי לא עברו קידוד מחדש מאחר וכולם מייצגים משמעות דומה. הציון בכלי זה חושב תחילה עבור כל מרכיב בנפרד (רגשי, קוגניטיבי, התנהגותי) על ידי מיצוע תשובותיו של המשתתף בכל הפריטים שבאותו המרכיב. לאחר מכן חושב ציון משוקלל של שלושת המרכיבים יחדיו. ציון זה מייצג את העמדה אותה מחזיק המשתתף בנוגע לאנשים עם מוגבלות שכלית. סולם הדירוג עבור 4 פריטי המרחק החברתי דורגו על סולם ליקרט בן 5 רמות (1=כלל לא, 5=באופן קבוע).
7	סוג הפריטים בכלי	שאלות דירוג ב-5 רמות.
8	אורך הכלי	במחקר של אברג'ל (2014) - 43 שאלות דירוג - 18 במרכיב הרגש, 12 במרכיב הקוגניציה, 9 במרכיב ההתנהגות ו-4 במרכיב המרחק החברתי. במחקר של ורנר (2015) - 46 שאלות דירוג - 19 במרכיב הרגש, 13 במרכיב הקוגניציה, 10 במרכיב ההתנהגות ו-4 במרכיב המרחק החברתי.
9	מהימנות	מחברות כלי המחקר (Findler et al., 2007) ערכו ניתוח גורמים (Factor Analysis) ומצאו כי הוא מורכב משלושה גורמים המקושרים ביניהם אך מובחנים זה מזה: רגש, קוגניציה והתנהגות ולפיכך מייצגים בצורה הולמת ומקיפה את המשתנה התלוי, העמדה. במחקר של אברג'ל (2014) בוצע ניתוח גורמים מחדש לכלי ה- MAS ותוצאותיו היו דומות, נמצאו שלושה גורמים מובחנים: רגש ($\alpha=0.89$) קוגניציה ($\alpha=0.88$) והתנהגות ($\alpha=0.90$). במחקר של אברג'ל (2014) אוחדו פריטי ההתנהגות והמרחק החברתי ונמצאה עבורם מהימנות גבוהה ($\alpha=0.90$). במחקר של Findler ועמיתיה (Findler et al., 2007) עבור שאלון MAS המקורי נמצאה מהימנות פנימית גבוהה לכלי ($\alpha=0.90$) למרכיב הרגשי, $\alpha=0.88$ למרכיב

הקוגניטיבי ו- $\alpha=0.83$ למרכיב ההתנהגותי). במחקר של ורנר (2015) המרכיב הרגשי הורכב משתי תתי-סקלות, רגשות שליליים, כגון "פחד", "בושה" (14 פריטים, $\alpha=0.92$) ורגשות של רוגע, כגון "שליו" (3 פריטים, $\alpha=0.77$). המרכיב הקוגניטיבי הורכב משתי תתי-סקלות; מחשבות חיוביות של הכלה וקבלה, לדוגמא: "למה לא להכיר אותו טוב יותר?" (10 פריטים, $\alpha=0.90$), ומחשבות המבטאות אי-בהירות חברתית בסיטואציה, לדוגמא: "אינני יודע מה אני יכול לשאול אותו" (2 פריטים, $\alpha=0.69$). המרכיב ההתנהגותי התחלק אף הוא לשתי תתי-סקלות, התנהגות מרחיקה ומדירה, לדוגמא: "יעבור לשולחן אחר" (6 פריטים, $\alpha=0.87$) והתנהגות של עזרה והכלה, לדוגמא: "אזמין אותו למשקה" (4 פריטים, $\alpha=0.74$). המהימנות הפנימית של סקלת מרחק חברתי היתה טובה ($\alpha=0.83$).		
במחקר של אברג'ל (2014) צויין כי תוקף התוכן של שאלון זה נבדק בעבר ונמצא כי שלושת מרכיביו מייצגים את אותו המשתנה, אך כל אחד מהם מייצג ממד מובחן אחר שלו. בנוסף, על מנת לעמוד על התוקף המקביל של השאלון, נבדקה הקורלציה בין שאלון זה לשאלון ATDP (Attitude Toward Disabled Persons Scale, Yucker et al., 1965), כלי אשר התוקף שלו הוכח בעבר ונמצא מתאם חיובי ומובהק בין ה- ATDP לבין מרכיבי רגש והתנהגות ($r=0.21$, $r=0.25$ בהתאמה), אך לא עבור מרכיב הקוגניציה (Findler et al., 2007).	תקיפות	10

רשימת מחקרי קרן שלם אשר עשו שימוש בכלי:

שם המחקר	מק"ט
אברג'ל מורן (2014). עמדות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית- בחינת תרומתו של שינוי המונח "פיגור שכלי" ל"מוגבלות שכלית". תואר שני. האוניברסיטה העברית. מנחה: ד"ר שירלי ורנר	<u>619</u> למחקר המלא
ורנר שירלי (2015). השירות הצבאי של אנשים עם מוגבלות שכלית: השפעתו על איכות החיים של הפרט והוריו ועל עמדות הסביבה כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. האוניברסיטה העברית.	<u>79</u> למחקר המלא

[למאגר המחקרים של קרן שלם](#)

שאלון עמדות כלפי אנשים/חיילים עם מש"ה

Multidimensional Attitudes Scale Toward Persons with Disabilities (MAS)

Finder et al. (2007)

דמיין לעצמך את הסיטואציה הבאה (מתוך המחקר של אנג'ל, 2014):
יוסי ומספר חברים יצאו לארוחת צהריים בבית קפה. בעודם משוחחים, הגיע בחור שיוסי אינו מכיר שהינו עם מוגבלות שכלית והצטרף לחבורה. ערכו ביניהם הכרות קצרה ומיד לאחר מכן כל השאר הלכו לדרכם ויוסי והבחור עם המוגבלות השכלית נשארו לבד. נותרו ליוסי 15 דקות להמתין לטרמפ שלו.
נסה לדמיין סיטואציה זו.

דמיין/י לעצמך את הסיטואציה הבאה (מתוך המחקר של ורנר, 2015):
"יוסי ומספר חברים יצאו לארוחת צהריים בחדר האוכל בבסיס. בעודם משוחחים הגיע חייל שיוסי אינו מכיר, שלו מוגבלות שכלית, והצטרף לחבורה. ערכו ביניהם הכרות קצרה ומיד לאחר מכן כל השאר הלכו לדרכם ויוסי והחייל עם הפיגור השכלי נשארו לבד. נותרו ליוסי 15 דקות להמתין לחבר שעמו קבע בחדר האוכל.
נסה/י לדמיין סיטואציה זו."

לאנשים יש מגוון רגשות כאשר הם נמצאים בסיטואציה מסוג זה. לפניך רשימה של רגשות אפשריים היכולים לעלות לפני, במהלך ולאחר סיטואציה זו. אנא צייני/י בכל שורה מה הסבירות שרגש זה יתעורר ביוסי:

מידת הסבירות					<u>רגשות</u>
כלל לא	במידה מעטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	
1	2	3	4	5	1. רגוע/ה
1	2	3	4	5	2. רחמים
1	2	3	4	5	3. פחד
1	2	3	4	5	4. שלווה
1	2	3	4	5	5. בושה
1	2	3	4	5	6. אשמה
1	2	3	4	5	7. בישנות
1	2	3	4	5	8. נינוחה
1	2	3	4	5	9. עצבנות
1	2	3	4	5	10. לחץ
1	2	3	4	5	11. מצוברח/ת
1	2	3	4	5	12. מדוכא/ת
1	2	3	4	5	13. דחייה
1	2	3	4	5	14. מתח
1	2	3	4	5	15. חוסר אונים
1	2	3	4	5	16. דרוכה/ה
1	2	3	4	5	17. נבוכה/ה
1	2	3	4	5	18. חוסר נוחות
1	2	3	4	5	19. אדישות/ שיויון נפש

לאנשים יש מגוון מחשבות כאשר הם נמצאים בסיטואציה מסוג זה. לפניך רשימה של מחשבות אפשריות היכולות לעלות לפני, במהלך ולאחר סיטואציה זו. אנא צייני/ בכל שורה מה הסבירות שמחשבה זו תתעורר ביוסי:

מידת הסבירות					<u>מחשבות</u>
כלל לא	במידה מעטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	
1	2	3	4	5	1. למה לא להכיר אותו טוב יותר?
1	2	3	4	5	2. הוא ישמח להכיר אותי
1	2	3	4	5	3. אני אוהב/ת להכיר אנשים חדשים
1	2	3	4	5	4. הוא נראה ידידותי
1	2	3	4	5	5. אני יכול/ה לגרום לו להרגיש יותר בנוח
1	2	3	4	5	6. הוא נראה בחור מעניין
1	2	3	4	5	7. אולי נסתדר טוב
1	2	3	4	5	8. הוא נראה כמו בחור לעניין
1	2	3	4	5	9. הוא יעריך זאת אם אתחיל עמו בשיחה
1	2	3	4	5	10. אני תמיד אוכל לדבר איתו על דברים שמעניינים את שנינו
1	2	3	4	5	11. אינני יודע מה אני יכול לשאול אותו/ אותה
1	2	3	4	5	12. אני תוהה מה הוא/ היא מצפים ממני
1	2	3	4	5	13. אני חושש שאני עלול לפגוע בו/ בה

לאנשים יש מגוון התנהגויות כאשר הם נמצאים בסיטואציה מסוג זה. לפניך רשימה של התנהגויות אפשריות היכולות לעלות לפני, במהלך ולאחר סיטואציה זו. אנא צייני/ בכל שורה מה הסבירות שיוסי יתנהג באופן הבא:

מידת הסבירות					<u>התנהגויות</u>
כלל לא	במידה מעטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	
1	2	3	4	5	1. יקום וילך
1	2	3	4	5	2. יתחיל בשיחה
1	2	3	4	5	3. יעבור לשולחן אחר
1	2	3	4	5	4. יצא החוצה
1	2	3	4	5	5. ישקע בקריאת עיתון או בשיחה בפלאפון
1	2	3	4	5	6. ימשיך להתעסק בענייניו
1	2	3	4	5	7. ימצא תרוץ לכך שעליו לעזוב
1	2	3	4	5	8. אם הוא לא יעשה את הצעד הראשון, יוסי ייזום עמו שיחה

9. אֶזְמִין אוֹתוֹ לַמִּשְׁקָה	1	2	3	4	5
10. אֶצִּיעַ לַהֲסִיעַ אוֹתוֹ הַבֵּיתָה	1	2	3	4	5

באיזו מידה לדעתך יוסי יהיה מוכן לכול אחד מהדברים הבאים:

במידה גבוהה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מעטה	במידה מועטה או כלל לא	
5	4	3	2	1	להיות שכן שלו
5	4	3	2	1	להיות חבר שלו
5	4	3	2	1	לקבל ממנו שירות בבית קפה
5	4	3	2	1	לעבוד עמו באותו חדר בעבודה

* מתוך המחקר של אנג'ל (2014) - כאשר המשיבים מתייחסים לאנשים עם מש"ה באופן כללי.

סמן את התשובה הנראית לך כמתאימה ביותר:

לא רלוונטי	באופן קבוע	לעיתים קרובות	מידים פעם	לעיתים רחוקות	בכלל לא	
9	5	4	3	2	1	אני מתרחק מחיילים עם מוגבלות שכלית ביחידתי/ בבסיס
9	5	4	3	2	1	אני מדבר עם חיילים עם מוגבלות שכלית ביחידתי/ בבסיס
9	5	4	3	2	1	הייתי רוצה שישלבו חיילים עם מוגבלות שכלית ביחידה שלי בצה"ל
9	5	4	3	2	1	אני חושב שגם היחידה שלי צריכה לשלב חיילים עם מוגבלות שכלית

* מתוך המחקר של ורנר (2015) - כאשר המשיבים מתייחסים לחיילים עם מש"ה.